

שקלים ב

משה שווערד

1. המאירי על מסכת שקלים פרק א משנה א

אמר מנחם בן שלמה לבית מאיר י"א זאת המסכתא ר"ל מסכת שקלים אמנם היא מסדר מועד והורגלנו בלמודה אתר מסכת פסח שני לסבה אשר הזכרנו בפהיחת החבור ואין לה גמרא בבליית רק ירושלמית ... וענין המסכתא ויסודה אמנם הוא לבאר ענין השקלים שהיו באים מכל הצבור במקדש לצורך הקרבנות ומה היו עושים מהן וממותריהן ושאר דברים המשתלשלים בעניניהם ובקצת עניני המקדש...

2. הקדמת המאירי על ספר בית הבחירה

ואחר השלים הביאור בענינים הכלליים יחייב הסדר להתחיל בביאור המועדות הפרטיים ויתחיל בראש השנה על משענת הלשון השגור לבני אדם לקרותו ראש לכל עניני השנה ויסדרם אחר זה רצופים כסדר באים זה אחר זה ראש השנה ואחריו יומא ואחריו סכה ואחריו פסחים ואחריו נשלמו החגים וידוע היות בכלם קרבנות צבור שהם באים עם השקלים עם היות השקלים גם כן נגבים מזמן לזמן וכן עם היות ענין התמידים רמוז בפסח שני באה אחריה מסכת שקלים

3. ספר המצות להרמב"ם - מצות עשה - מצוה קעא

מצוה קעא - היא שצונו לתת מחצית השקל בכל שנה והוא אמרו ית' ונתנו איש כופר נפשו לה' ואמר זה יתנו כל העובר על הפקודים והוא מבואר שמצוה זו אין נשים חייבות בה שהכתוב הוא כל העובר על הפקודים וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת שקלים ושם התבאר שהמצוה הזאת אינה נוהגת אלא בפני הבית:

4. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן יט

(י) ובחטאות הציבור דאיפלו ר"י ורבנן אי אזלי למיתה אמרינן בתמורה (ט"ו ע"ב) ובהוריות (ו'). דחטאת שמתה בעליה ודאי ליתא בציבור לפי שאין הציבור מתים ואמרינן דנפקא לן משעירי הרגלים ור"ח דאמר רחמנא אייתינהו מתרומת הלשכה ודילמא מתו מרייהו דהנהו זוזי כו' ופי' הרא"ש ז"ל בהוריות דדילמא מתו אותן ששקלו השקלים שלקחו בהם אותם השעירים וכתב שם דמוקמינן אותם השוקלים בחזקת חי ונראה מזה דבר חדש דאע"ג דבקרבת ציבור יד כולן שוה מ"מ לענין חטאת שמתה בעליה חשיבי בעלים אותם שבעד שקליהם נלקחו החטאות דחשיבי בעלים טפי בהקרבת משאר אינשי וקצת תימא הוא [והנה בזה אתי שפיר טפי הא דאמרינן בשקלים (פ"ג משנה ג') של בית ר"ג נכנסו ושקלו בין אצבעותיו וזרקו לפני התורם והתורם מתכוין ודחפו לקופה ומקשינן ע"ז בהירושלמי שם אילו היו ב' כריים ותרם מן אחד מהם על חברו שמא לא פטר את חברו כלומר דאף דאם לא יגיע שקלו לקופה ג"כ נפטר ומשינן הנחת רוח הוא להן שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילה ע"ש ולפ"ז אתי שפיר טפי דאע"ג דכולהו מתכפרי בקרבנות ציבור מ"מ מי שבעד שקלו נלקח הקרבן חשיב בעל הקרבן טפי וזה הנחת רוח להם שהם בעל הקרבן] וקצת יש להוכיח כן מההיא דהעיד בן בוכרי שקלים (פ"א מ"ד) דכל כהן ששוקל אינו חוטא כו' אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן כל מנחת כהן כליל תהיה ואם ישקלו עומר ושתי הלחם ולחם הפנים איך יהיו נאכלים ואע"ג דאפילו אם אין הכהנים שוקלין מ"מ הרי ודאי יש להם חלק בקרבנות ציבור ומתכפרין כשאר ישראל ומוכח דלענין שיקרא מנחת כהן דכליל הוא דוקא אם נלקחו בשקליהן ממש דמיקרי בעלים טפי וה"נ אפשר כן לענין חטאת שמתו בעליה:

5. ספר החינוך - מצוה קה

משרשי המצוה, שרצה הקדוש ברוך הוא לטובת כל ישראל ולזכותם שיהיה יד כולם שוה בדבר הקרבנות הקרבים לפניו כל השנה בהתמדה, ובענינים אלו הנזכרים, ושיהיו הכל, אחד עני ואחד עשיר, שוים במצוה אחת לפניו להעלות זכרון כולן על ידי המצוה שהם כלולים כה יחד לטובה לפניו. ועליית הזכרון הכל נאמר מצד המקבל, על הזרך שכתבנו למעלה [מצוה צ"ז]:

6. רע"ב על מסכת שקלים פרק א משנה א

(א) באחד באדר משמיעין על השקלים - בית דין שולחים בכל ערי ישראל ומכריזין שיביאו שקליהן. לפי שבאחד בניסן צריך להביא קרבנות צבור מתרומה חדשה, דכתיב (במדבר כח) זאת עולת חודש בחדשו לחדשי השנה, חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, וילפינן חדשי השנה דהכא, מראשון הוא לכם לחדשי השנה (שמות יב), הלכך מקדימין שלשים יום דהיינו מאחד באדר להכריז שיביאו שקליהם:

ועל הכלאים - מכריזין שימעטו הזרע האחר עד שלא ישאר בו רובע קב לסאה, כדתנן בפרק ב' דכלאים כל סאה שיש בו רובע קב ממין אחר ימעט. ורבותינו פירשו, דלאחר שגדלו הזרעים אפילו אחד באלף צריך לעקור הכל, דכל תרי מילי דכל חד לחודיה שרי ונאסרו על ידי תערובת לא שייך בהו בטול, דדוקא כשמין אחר מעורב בשעת הזרע אין צריך כי אם למעט, דמדאורייתא חד

בתרי בטיל ולא מקרי זורע כלאים, אלא מפני מראית העין בעלמא צריך למעט. אבל לאחר שגדלו לא שייך בהו בטול וצריך לעקור את הכל ולא ישייר אלא אחד מהמינים:

7. תוספות בכורות דף נז/ב

...וגבי שקלים קבעו חכמים זמן בר"ח אדר ולא חשו להקדים יום אחד לפני ר"ח כדי שיהו ל' יום שלימים כיון שדבר מסור לב"ד של הבאת תמידין השמעת שקלים לעולם באחד באדר משמיעים על השקלים:

8. רמב"ם יד החזקה - הלכות שקלים פרק ב

(ד) בכל מדינה ומדינה כשגובין השקלים משלחין אותן ביד שלוחים למקדש ויש להם לצרף אותן כדינרי זהב מפני משאוי הדרך והכל מתקבץ למקדש ומניחין אותן בלשכה אחת מן הלשכות במקדש וסוגרין כל דלתותיה במפתחות וחותרין עליה חותמות וממלאין מכל השקלים שיתקבצו שם שלש קופות גדולות שיעור כל קופה כדי שתכיל תשע סאין והשאר מניחין אותו בלשכה וזה שבתוך הקופות הוא הנקרא תרומת הלשכה וזה שישאר שם יתר על מה שיש בקופות הוא הנקרא שירי הלשכה:

(ה) בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה בראש חדש ניסן ובראש חדש תשרי קודם יום טוב או אחריו וקודם עצרת בחמשה עשר יום וכיצד תורמין אותה אחד נכנס לפניו מן הלשכה והשומרין עומדים בחוץ והוא אומר להם אתרום והן אומרים לו תרום תרום תרום שלשה פעמים ואחר כך ממלא שלש קופות קטנות כל קופה מהן מכילה שלש סאין מאותן שלש קופות הגדולות ומוציאן לחוץ כדי להסתפק מהן עד שיכלו וחוזר וממלא אותן השלש קופות הקטנות מן שלש הגדולות פעם שנייה קודם עצרת ומסתפקין מהן עד שיכלו:

(ו) וחוזר וממלא אותן פעם שלישית מן השלש קופות הגדולות בתשרי ומסתפקין מהן עד שיכלו עד ראש חדש ניסן ובראש חדש ניסן תורמין מתרומה חדשה לא הספיקו להן השקלים שבשלש קופות הגדולות וכלו עד שלא הגיע ניסן חוזרין ותורמין משירי הלשכה:

(ז) שלש קופות הקטנות שהוא תרום בהם ומוציאן לחוץ כתוב עליהן אלף בית גימל כדי שיתפקו מן הראשונה עד שתכלה ואחר כך מסתפקין מן השנייה ואחר כך מסתפקין מן השלישית ותרום ראשונה מן הקופה האחת הגדולה ומחפה אותה הגדולה במטפחת ותרום השנייה מהקופה הגדולה ומחפה אותה הגדולה באינה מחפה אותה במטפחת כדי שתהיה ניכרת שבה סיים ויתחיל ממנה בתחלה בפעם שניה כשיכנס קודם עצרת ותרום הראשונה מן הגדולה שהיתה מגולה ומחפה אותה ותרום השנייה מן הגדולה שתרם ממנה בראשונה תחלה ומחפה אותה ותרום השלישית מן הגדולה הסמוכה לה ואינו מחפה אותה כדי שיתחיל ממנה בתחלה בפעם שלישית כשיכנס בתשרי עד שנמצא תרום ראשונה ושנייה ושלישית הקטנות מכל אחת ואחת מן הגדולות. [השגת הראב"ד - עד שנמצא תרום תחלה ראשונה ושנייה ושלישית הקטנות מכל אחת ואחת מן הגדולות. דרך המשנה שקלים (פ"ג מ"ד) כן]:

(ח) כשהוא תרום שלש קופות אלו תרום את הראשונה לשם ארץ ישראל והשנייה לשם הכרתי המוקפין לה ולשם כל (ארץ) ישראל והשלישית לשם בבל ולשם מדי ולשם המדינות הרחובות ולשם שאר כל ישראל:

(ט) כשהוא תרום מתכוין לתרום על הגבוי שיש בלשכה ועל הגבוי שעדיין לא הגיע ללשכה ועל העתיד לגבות כדי שיהיו אלו השקלים שהוציאן להסתפק מהן כפרה על כל ישראל וכאילו הגיעו כל שקליהן ללשכה ונתרמה מהן תרומה זו:

9. תוספות קידושין דף נד/א

מועלין בחדתין ואין מועלין בעתידין כו' - כך היה הענין של הבאת שקלים בא' באדר משמיעין על השקלים להביא וכל אותו חדש היו מביאין שקליהם בלשכה עד פרוס חג הפסח היינו אחד בניסן ותורמין מהן תרומה ראשונה שבג' פרקים בשנה תורמין בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג כלומר כל השקלים הבאים מאחד באדר עד אחד בניסן נותנין אותן תוך הלשכה ותורמין מהן תרומה ראשונה בשלש קופות של שלש סאין ומהן היו לוקחין כל קרבנות צבור עד פרוס עצרת לפי הצורך ומן המותר של אותן קופות פליגי [תנאי] התם (בשקלים פ"ד מ"ד) חד אומר שעושין מהן רקועי פחין צפוי למזבח וחד אומר שעושין מהן קיץ למזבח והנשאר מן הלשכה לאחר שנתמלאו הקופות נעשו שיריים לחומת העיר ומגדלותיה ומניסן ואילך המביא שקלו נותנו בתקלין חדתין פירוש שופרות הנקראים כך רחבים למטה וקצרים למעלה ועל שם שנותנין לתוכן שקלים חדשים משנה זו נקראים תקלין חדתין ומשמגיע אחד בסיון דהיינו פרוס עצרת תורמין תרומה שנייה שנותנין שקלים שהובאו בתקלין חדתין לתוך אותן שלש קופות כדי להקריב קרבנות ציבור עד פרוס החג ומפרוס עצרת המביא שקלו כמו כן נותנו עוד בתקלין חדתין עד אחד

בתשרי דהיינו עד פרוס החג ואז תורמין תרומה ג' להקריב קרבנות צבור עד א' בניסן ואם לא מספקא תרומה שלישית עד ניסן באה פליגי התם (שם) (1) ת"ק סבר יחזור ויתרום פי' מחדתין שבאו בין סוכות לפסח אבל מן השיריים שנשתיירו לאחר שנתמלאו הקופות אין תורמין לעולם ור"מ סבר יקח מן השיריים ומאותן שבאו אחר שכלו שלשה פרקי התרומה דהיינו בין סוכות לניסן ולא משמע מתוך פירוש רש"י אם מועלין בהן או לא אמנם ר' יצחק בן אברהם פירש דמועלין בחדתי לר' יהודה אף לאחר כל התרומה שמא יצטרכו להן לבסוף להקריב קרבנות והכי נמי תני במסכת שקלים (שם) גבי קופות דקאמר התם שלמה שלישית כלומר שכלתה כל הקופה השלישית חוזר לשניה שלמה שניה חוזר לראשונה שלמו שלשתן יחזור ויתרום פירוש מתקלין חדתין שהובאו אחר החג ואל יתרום משירי הלשכה ר"מ אומר יחזור לשיריים שהיה ר"מ אומר מועלין בשיריים שמא יצטרכו להם לבסוף והשתא סבר כמאן דאמר יחזור ויתרום ולכן מועלין בחדתין שמא יצטרכו להם אבל לא בעתיקין פירוש דהיינו שופרות אחרים וכתוב עליהם תקלין עתיקין דמ שלא שקל אשתקד מכיאו לשנה הבאה ונותנו לתוך שופר זה ואין מועלין בהן לפי שתורת שירי הלשכה עליהן ועושין מהן חומות העיר ומגדלותיה ר"מ אומר מועלין אף בעתיקין שהיה ר"מ אומר מועלין בשירי הלשכה ור"מ לטעמיה דאמר התם שלמו כולם חוזר לשיריים ודומין זה לזה דכי היכי דחוזרים לשיריים ה"ג חוזרים לעתיקין אם יצטרכו וא"ת והיכי מצי לתרום מעתיקין לקרבנות ציבור הא בעינן תרומה חדשה כדדרשיל בר"ה (1) הבא מתרומה חדשה מעולת חדש בחדשו ור"ל דהיינו למצוה אבל אפשר עבדינן א"נ י"ל כיון שבאו בשנה זו כלומר שלא היה שנה תמימה מן ההבאה שפיר קרינא ביה תרומה חדשה ומתוך כך ניוא קושיא אחרת שמקשיין העולם דבמסכת שקלים (1) אמר אבני מבה ועורות וההיכל מועלים בהם ופרך התם וכי יש מעילה בשיריים נעשין וכי תימא ר"מ הא

10. חזון איש מנחות כח: יב

יב) שקלים פ"ג מ"ג תרם את הראשונה וחיפה בקטלאות כו',
הרע"צ פי' דהשקלים הצאין אחר הרמת ניסן היו
נוחנין על הקטבליא וכן לעולם הקטבליא מפסקה צין שקלים שקדם
הרמה לשקלים שאחר הרמה והא דתנן ולמה היה מחפה שמה ישכח
ויתרום מן החרום ר"ל למה לא תיקנו שיתן צוית אחר השקלים
הצאין, ויהיב עממא שמה ישכח ועדיף טפוי לחפות הקודמים ועל
הקטבליא נוחנין את הצאין אח"כ.

והר"מ פי' דקדם הרמה ראשונה היו תורמין ג' קופות כל אחת
ט' סאין ואח"כ תורמין ג' קופות של ג' ג' סאה בכל פרק
ופרק.

והנה אמרו פ"ק ה"א התיב ר' עולא קומי ר"מ והא תנינן צג'
פרקים בשנה כו' צפרוס החג לא נימר כו' א"ל כולה כאלת
היא צאה כו', והנה עולא שאיל מאי מקשה חזקיה דצביל יהו
משמיטין על השקלים בחורף כדי שיגיעו שקליהן לתרומה ראשונה
הלא צאמת תיקנו לחרום ג"פ כדי שיגיעו הרחוקים להרמה שני
ושלישית, והשיב לוי ר' מנא דאינו כן אלא תורמין תרומת ג' תרומות
צב"א ומתן תורמין ג"פ וא"כ צאמת מפסידין הרחוקים ששקליהן
אזלי לשירי הלשכה והא דתורמין צג' פרקים כדי לעשות פומצי כאילו
פרק השני צביל הרחוקים והג' צביל הרחוקים מהם וכדי לפרסם
שגם הרחוקים חייבים אצל צאמת אין התרומה צאה מן הרחוקים,
וזה לדעת הר"מ, ולדעת הרע"צ לריך לפרש דר"מ השיב לו דצאמת
הרמה היתה ראוי לעשות צבת אחת לכל השנה ורק משום פומצי
תיקנו ג"פ ומ"מ ראוי שיציאו גם הרחוקים קדם ניסן ויתרמו ג"פ
צג' פרקים מכל הלשכה ולא הנריכו לחפות בקטבליא אלא מפני
שהרחוקים מחאחרין ועשו לתקנתן לחפות בקטבליא אלא מפני
אבל שפיר הקשה חזקי' דישמיעו בחורף כדי שיציאו צעונתן.

פ"ג ה"ג חני נטל מן הראשונה אע"פ שיש צראשונה נוטל מן השני
 נוטל מן השני אע"פ שיש צשני נוטל מן השלישית שלמה שלישיית
 חוזר לשני שלמה שני חוזר לראשונה שלמו שלשתן חוזר וחורס, לפי
 הרע"ב האו נוטל מן הראשונה ביינו מתרומה ראשונה והגיע עזרת
 אע"פ שיש צראשונה מתחיל ליעול מן השני וכן צסוכות מתחיל מן
 השלישית אע"פ שיש צשני וחת השלישית הוא משלים כולו שהרי
 היא תרומה אחרונה ואם שלמה חוזר לשני ליקח מן הנשאר צב
 שלמה שני חוזר לראשונה שלמו שלשתן חוזר וחורס.

אבל הר"מ סובר דגומר כל ג' הקופות שחרס צפרק ראשון ואח"כ
 מתחיל מהתרומה השני וכמש"כ צפ"א מהי שקלים ה"ב
 ולפיכך פ"י לפי שיטתו ז"ל דמתחלה חורמין ג' קופות של ע"י ע"י סאין
 ומכן חורמין צכל פרק ג' קופות קטנות של י' ג' סאין קופה אחת
 קטנה מכל קופה גדולה.

וזהו דאמר נטל מן הראשונה אע"פ שיש צראשונה חוזר לשני ר"ל
 שלא יטול כל בג' קופות הקטנות מקופה אחת של הגדולות
 אלא נוטל קופה אחת וחוזר ליעול משני וכן כשנטל משני חוזר לשלישית
 ופ"י דצפרק השני מתחיל מקופה אחרת וכן צפרק השלישי כדי
 לחלוק כבוד לכל הקופות שהרי מקופה הראשונה שכתוב עליה א'
 מתחיל לקנות הקרבנות והלכך חוזר ומחליף צכל פעם צאופן שצג'
 פרקים חלף קופה הא' על כולן וכן הצ' והג', ופ"י הסדר דצפרק
 ראשון נוטל א' מא' צ' מצ' ג' מג' [ואת הא' וצ' חיפה צקטבנאות
 ואת הצ' לא חיפה כדי לצבור להתחיל ממנה צפרק השני והיינו חיפה
 צקטבנאות דמתני שהרי א' אפשר ל' לפרש כפ"י הרע"ב] צפרק השני
 נוטל א' מג' צ' מא' וג' מצ' [ואת הצ' לא חיפה כדי לצבור להתחיל
 ממנה] צפרק השלישי נוטל את הא' מצ' ואת הצ' מג' ואת הצ' מא',
 ולפ"י גרסינן צירו' שלמה שני חוזר לשלישית שלמה שלישיית חוזר
 לראשונה שלמו שלשתן כו' והנה הצכירו צגמי הרמה ראשונה ואחרונה
 וצזה מוצן הרמה שני שהרי התחיל צהרמה שני משלישית והשני
 היא אחרונה שהרי מתחיל צב צשלישית ומוצן ממילא דצפרק השני
 נוטל משלישית ואח"כ מראשונה ואח"כ משני ומניחה מנולה.
 ולי' המשנה שלא יחרס מן החרוס אינו מחשב לפי הר"מ דכו"ל
 למימר שלא יתחיל מזה שכבר התחיל צו.

11. תוספות מגילה דף לא/א

מפסיר ויאמר לו יהונתן מחר חדש - קשיא אמאי אין עושין כן כשחל ר"ח אדר וראש חדש ניסן באחד בשבת ואמאי מפסירין
 ביהודע ובראשון באחד לחדש וי"ל משום דהפטרה דיהודע מדברת בשקלים ומזכרת שראש חדש אדר יהיה באותו שבוע